

GEOGRAPHICAL SCIENCES

ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ В ШКОЛІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМОВАНОГО НАВЧАННЯ

Кривець Павло Ігорович

Студент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Вступ. Географія сьогодні є єдиним предметом, що поєднує комплекс різних наук, які дають змогу здобувачам освіти аналізувати, моделювати і прогнозувати природні та соціально-політичні явища на трьох рівнях узагальнення: локальному, регіональному та глобальному. В контексті вивчення географії узгоджуються наукові та метапредметні знання, що є ключовою для формування сучасної інтегрованої системи знань про розвиток пізнавальної сфери особистості, взаємозв'язок планети Земля і Всесвіту, місце людини і суспільства в складній системі природних і соціальних зв'язків, місце особистості в історичному та географічному контекстах. Таким чином, вивчення географії гарантує формування наукової картини світу на міждисциплінарному рівні та є передумовою для формування вміння його досліджувати [1].

Вивчення географії у закладах загальної середньої освіти регламентується такими нормативними документами, як Концепція навчання географії України в основній та старшій школі, Українознавча географічна компонента Державних освітніх стандартів, навчальні програми курсів географії України для основної та старшої школи тощо. У методиці географічної освіти накопичилася низка проблем, які потребують спеціальних досліджень. Серед них - проблеми, зумовлені співвідношенням даних освітньої практики і теоретичних положень,

а також проблеми оновлення методів, способів і форм організації навчання [3].

Мета статті –дослідити і проаналізувати особливості програмованого навчання з географії.

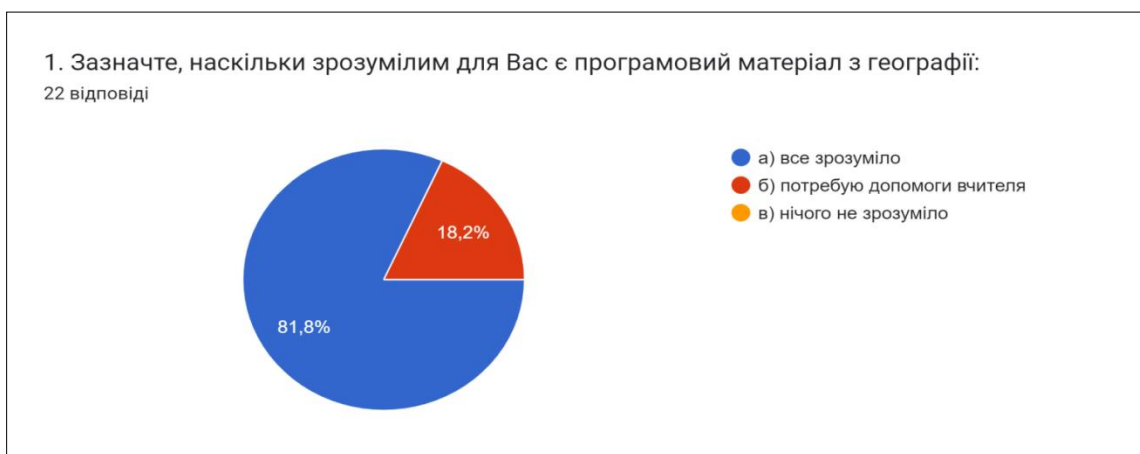
Аналіз останніх досліджень та публікацій. Програмоване навчання в географічній освіті та підготовці вчителів географії є дуже рідкісним явищем, хоча його елементи можна спостерігати у звичайній навчальній програмі. Тим не менш, увага до програмованого навчання не зменшилася, а навпаки, зросла. Проблематику специфіки програмованого навчання географії досліджували Т. Назаренко [4], О. Топузов [3], Л. Вішнікіна [2] та інші дослідники.

Виклад основного матеріалу. Процес програмованого навчання розглядається як подання, переробка та засвоєння інформації. Навчальна програма включає в себе зміст навчального матеріалу та управління процесом навчання [2].

Цілком очевидно, що традиційна система географічної освіти, яка базується на принципах класичної науки не може в сучасних умовах відігравати роль ефективного інструменту для саморозвитку вчителів. Навчання є особистісно-орієнтованим лише тоді, коли відбувається самореалізація особистостей вчителя та учнів, яка передбачає не односторонню передачу знань, а їх багатогранну трансформацію. Метою особистісно-орієнтованої освіти є процес психолого-педагогічної підтримки задля формування установки дитини на самостійність, культурну ідентифікацію, соціалізацію та життєве самовизначення [1].

З метою визначення особливостей застосування програмового навчання географії, нами було розроблено і проведено дистанційне анкетування 23 здобувачів освіти за допомогою онлайн-ресурсу Google Forms. Учням пропонувалось відповісти на питання анкети, що стосувались особливостей вивчення географії за технологією програмованого навчання.

Перше питання стосувалось зрозумілості програмового матеріалу з географії під час уроків (рис. 1).

Рис. 1. Відповіді здобувачів освіти на питання №1

За результатами відповіді на перше питання бачимо, що 81,8% учнів все зрозуміло, 18,2% потребують постійної допомоги вчителя, яка виявляється у підказках, налаштуваннях під час надання відповідей тощо.

Друге питання характеризувало оцінку ступеню цікавості матеріалу під час уроку від 1 до 10 балів, де 1 бал є найнижчою оцінкою, а 10 балів найвищою оцінкою. Розуміємо, що в більшості здобувачів освіти оцінка достатнього рівня, тобто, 4,5% визначають ступінь цікавості матеріалу у 5 балів, 13,6% у 6 балів, 27,3% у 7 балів, 36,4% у 8 балів, 18,2% у 9 балів. В цілому, простежується перспектива до зростання оцінки ступеню цікавості матеріалу під час уроку, адже вчителі постійно модернізують методи і форми власного викладання, урізноманітнюючи завдання.

Рис. 2. Відповіді здобувачів освіти на питання №2

Важливого значення у формуванні мотивації здобувачів освіти до

навчання набуває використання інноваційних технологій, зокрема, онлайн-ресурсів, платформ дистанційного навчання, цікавих фактів, електронних карт та атласів, які кожен може відкрити навіть зі свого гаджету. Саме реалізація особистісно-орієнтованого підходу в контексті впровадження програмового навчання географії дозволить реалізувати мету і завдання, поставлені вчителем на різних етапах уроків, що значно вплине на результативність.

У третьому питанні ми намагались вивчити особливості самооцінювання навчальних досягнень учнями (рис. 3). Компетентнісний підхід до формування змісту географічної освіти значно посилює діяльнісний підхід до навчання, що означає, що результати навчання трансформуються в практичні та діяльнісні форми, а не в предметні чи знаннєві (для розв'язування конкретних задач), аналізу конкретних зв'язків і закономірностей, активний пошук інформації для конкретних цілей, порівняння конкретних об'єктів тощо. Самооцінювання дозволяє визначити особливості засвоєння матеріалу та володіння ним на практиці.

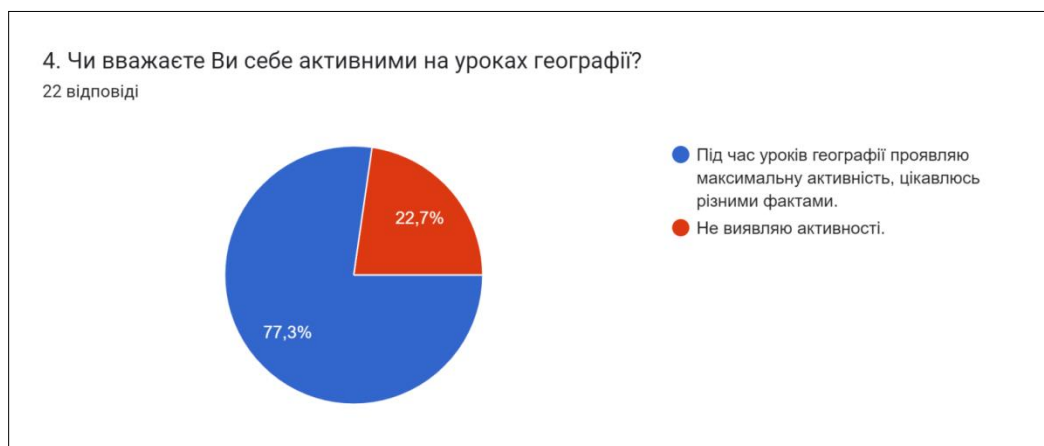

Рис. 3. Відповіді здобувачів освіти на питання №3

За результатами відповідей на питання №3 бачимо, що 54,5% учнів під час уроків географії шукають додаткову інформацію, відповідають на питання вчителя, готуються до здачі модулів за програмованим навчанням. Це означає, що вчитель постійно застосовує диференціацію навчання, метод проєктів, де учні можуть реалізувати власні знання на практиці. 31,8% учнів вивчають матеріал на основі підручника і не шукають додаткової інформації, 13,6% опитаних учнів потребують постійної підтримки вчителя у вивченні географії.

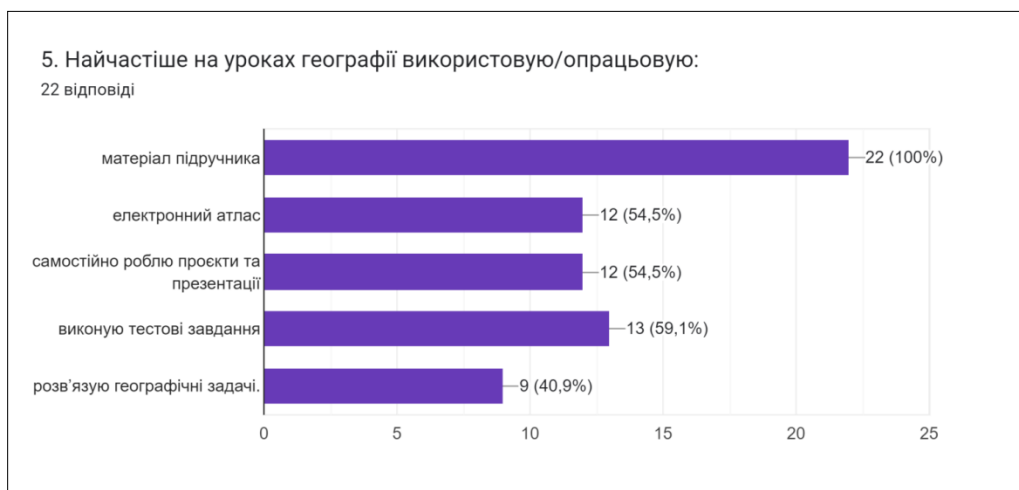
Не зацікавлених у вивченні географії учнів немає.

Четверте питання нашого дослідження стосувалось визначення рівня активності здобувачів освіти на уроках географії (рис. 4). Встановлено, що 77,3% учнів під час уроків географії проявляють максимальну активність, цікавляться різними фактами, однак 22,7% учнів не виявляють активності. Це свідчить про те, що здобувачі освіти недостатньо вмотивовані, тому вчителю необхідно змінювати традиційні підходи до викладання на інтеграцію інноваційних технологій у освітній процес.

Рис. 4. Відповіді здобувачів освіти на питання №4

І останнє питання нашого дослідження стосувалось використання різних джерел інформації під час уроків географії (рис. 5).

Рис. 5. Відповіді здобувачів освіти на питання №5

На основі аналізу відповідей бачимо, що 100% здобувачів освіти використовують матеріал підручника, 54,5% електронний атлас, 54,5% самостійно роблять проекти та презентації, 59,1% виконують тестові завдання,

40,9% розуміють та розв'язують географічні задачі. Це свідчить про те, що вчителі застосовують різні форми та методи роботи. Виклик для вчителів полягає в тому, щоб поєднати вивчення географії з різними видами діяльності на уроці таким чином, щоб утримувати увагу учнів і запобігати їхній втомі. Цього можна досягти, диференціюючи процес навчання.

Висновки. Отже, розуміємо, що саме програмоване навчання із урахуванням компетентного підходу до географічної освіти акцентує увагу на діяльнісній складовій результатів навчання, тобто на їх практичній значущості, тобто на процесі, за допомогою якого учні набувають досвіду виконання практико-орієнтованих завдань. Визначено особливості різних видів у програмового навчання особливості орієнтованого навчання географії. Основними видами програмованого навчання як інноваційної педагогічної технології є блочне та модульне навчання. Блочне навчання базується на гнучкій програмі, яка розвиває вміння виконувати різні розумові операції та використовувати набуті знання для виконання навчальних завдань. Виділяють наступні блоки: інформаційний блок, тестово-інформаційний блок (для контролю засвоєння матеріалу), корекційно-інформаційний блок, проблемний блок, блок перевірки та корекції.

Модуль – це самостійний, функціонально орієнтований етап навчального процесу з власним програмно-методичним забезпеченням. Організаційною особливістю модульного навчання є те, що, на відміну від традиційних курсів, тривалість міні-модуля становить 25–30 хвилин. Тому впровадження модульних технологій не може здійснюватися в рамках одного курсу або паралельно. Головною метою географічної освіти є всебічний розвиток особистості учнів з урахуванням їхніх природних нахилів, здібностей, інтересів і потреб через формування географічної культури як основи глобальної обізнаності, світогляду та активності. Завдання вчителя сьогодні – вибрати з-поміж методичних напрацювань все прогресивне, змінювати, модернізувати і трансформувати у освітній процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва Д. В. Дистанційне навчання: Вчора. Сьогодні. Завтра. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2019, № 1. С. 21–26.
2. Вішнікіна Л.П. Компетентнісне навчання географії в основній школі: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. 407 с.
3. Топузов О.М. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с.
4. Топузов О.М., Назаренко Т.Г. Профільне навчання географії: організація та впровадження в практику школи. Географія. 2010. № 15/16. С. 37-41.